

Landskab nr. 5—2025 Årgang 106

Ansv. redaktør
Christina Capetillo,
ph.d., arkitekt MAA MDL
Landskab
Peter Bangs Vej 30,
2000 Frederiksberg
Telefon: +45 22 64 38 21
E-mail: landskab@
landskabsarkitekter.dk

Redaktionsudvalg
Steen Bisgaard Jensen (forpers.),
Stefan Darlan Boris, Tine Gils,
Christian Kamp Iversen, Mette Juhl
Jessen, Line Stybe Vestergaard,
Lise Thorsen (suppl.)
Nordisk repræsentation:
Nita Koskiadhe, Finland;
Daniel Jakobsson, Island;
Maja Kozak Dehlin, Norge;
Niels de Bruin, Sverige

Grafisk tilrettelæggelse
Trefold

Korrektur
Tilde Tvedt

Oversættelse til engelsk
Dorte Herholdt Silver

Annoncer
DG Media as
Havneholmen 33, 1561 København V
Steen Håkansson
Telefon: +45 30 94 67 07
E-mail: steen.h@dgmedia.dk
www.dgmedia.dk

Abonnement
Receptionen, Akademisk
Arkitektforening
Telefon: +45 30 85 90 00
E-mail: subscription@
arkitektforeningen.dk
Online: [https://shop.
arkitektforeningen.dk/da/
35-abonnementer](https://shop.arkitektforeningen.dk/da/35-abonnementer)

Abonnementspriser 2025
I Danmark 1.446,00 kr. inkl. moms
og forsendelse.
Norden, Grønland og Europa
1.534,00 kr. inkl. moms og
forsendelse. Norge er undtaget
moms. Denne fratrækkes.
Øvrige udland 1.576,00 kr. inkl.
forsendelse.
Løssalg 200,00 kr. inkl. moms,
ekskl. porto.
Landskab udkommer 8 gange
om året.

Udgiver
Danske Landskabsarkitekter
Peter Bangs Vej 30,
2000 Frederiksberg
Telefon: +45 33 32 23 54
www.danskelandskabsarkitekter.dk
i samarbejde med Akademisk
Arkitektforening

Tryk
Specialtrykkeriet Arco, Skive
Medlem af Danske Specialmedier
ISSN 0023-8066

Forside
Uggardes Rojr, Gotland. Foto: Maja
Kozak Dehlin

Nordiske destinationer:

Gotland og Fårö 5

Nordic destinations: Gotland and Fårö 6

Christina Capetillo

Kort over Gotland og Fårö 9

Gotlands sten og kanten af Silur 10

Torben Dam

Ett landskap under påverkan 14

Hildegund Nilsson Varhelyi

Fårö – landskap, då och nu, i flera dimensioner 18

Maria Lantz

Sommarstället – här ska pupillen slippa vara spänd 23

Thorbjörn Andersson

Döden i Slite 26

Maja Kozak Dehlin

Det gotlandske ängat 28

Torben Dam

Ett möte med elementen – Visby havsbad 30

Julia Grundberg

Shakespeares koraller 33

Steen Bisgaard Jensen

I raukernes aura 34

Christina Capetillo

Bergmans landskab – er mennesket en ø? 37

Margrethe Holmberg og Steen Bisgaard
Jensen

Martall 43

Karin Boye

Fabriken Furillen – Gotlands månelandskab 44

Line Stybe Vestergaard

Närsholmen – håbløs skønhed 49

Christian Kamp Iversen

Kustbönder 50

Maja Kozak Dehlin

Kystkultur på kanten af havet 52

Steen Bisgaard Jensen

Bungenäs – landskapet som huvudrollsinnehavare 55

Niels de Bruin

Øen der spiser sig selv 60

Christian Kamp Iversen

Från maktsymbol till vardagsrum – Visby ringmur 62

Niels de Bruin

Et oldtidsrevir: Storrøsen Uggardes Rojr 68

Frøde Birk Nielsen

Spørg biologen 66

DL Nyt 70

Kan kockar och producenter driva landsbygds-
utveckling? 72

Nordiske destinationer: Gotland og Fårö

”Udgivet for Norden” står der på forsiden af det første nummer af *Havekunst* fra januar 1920. I indledningen præciseres det, at det er en selvfølge, at ”svenske og norske Artikler optages i Originalsproget”. I samme ånd sidder der i dag nordiske repræsentanter i *Landskabs* redaktionsudvalg, som medierer landskabsarkitekturen i deres respektive lande. *Landskab* vil fremover rette større fokus mod Norden og de nordiske landes naturrum og landskabs- og kulturarvsprojekter, og i dette nummer fortælles om den første af en række nordiske studierejser, som *Landskab* vil gennemføre de kommende år.

Årets destination var Gotland og Fårö – øer, hvis geomorfologi og landskabsdannelse er så særegen og interessant, at de tiltrækker næsten 1 mio. sommergæster. Ligesom vi gjorde, betages og fascineres de besøgende af raukefelter, røser, naturreservater, UNESCO-verdensarv og Natura 2000-områder.

Det gotlandske og fårøske kulturlandskab er i høj grad præget af øernes geologi. Det ses i stenmure og kalkstensbyggeri og kan opleves i de skyggefulde løvhaver, der gennem tiden har skabt gode levesteder for især orkideer.

Som så mange andre steder på kloden er øernes landskabsmæssige arv ikke kun af det gode. De omkring 60.000 fastboende kæmper med stigende turismepres og et klimapåvirket

vandkredsløb med tørke og for små grundvandsmagasiner. Derfor er der nye initiativer i gang, som peger fremad, og selvom Gotland er en geografisk periferi, kan den spille en potentielt central rolle i udviklingen af resiliente miljøer i Sverige.

Samtidig er Gotland central for svensk råstofudvinding med en væsentlig kalk- og cementindustri. Hvordan vil og kan den udvikle sig på øen i en epoke med øget fokus på regenerativ turisme og cirkulær økonomi og diskussioner om byggestop?

Nærheden til havet, afstanden til fastlandet, det særlige lys og ”det enkle liv” i sommerlandet trækker. Interessen for opkøb af jord er voksende, og fx er en række nedlagte kalkbrud opkøbt af private og udstykket til sommerhuse. Her blandes naturområder med bebyggelse så det er landskabet, der får lov at spille hovedrollen.

Så hvordan kan Gotland forblive en beundret ferieø og udvikle sig som hjemstavn for fastboende og tilflyttere – samtidig med at den fortsætter med at ”spise sig selv” gennem råstofudvinding? Dette skisma gør sammen med umistelig natur og kulturarv dette sted så enestående. Som besøgende nyder man det hele i rigt mål, men føler samtidig en trang til at beskytte det, så fremtidige generationer også får lov til at opleve de smukke og unikke landskaber.

En stor tak til Statens Kunstfond, Havekulturfonden og Danske Landskabsarkitekter for støtte til studierejsen.

Christina Capetillo

Nordic destinations: Gotland and Fårö

‘Published for the Nordic region’ says the cover of the premiere issue of *Havekunst* from January 1920. The introduction mentions that, naturally, ‘Swedish and Norwegian articles will be brought in their original languages’. In the same spirit, the editorial committee of *Landskab* today includes Nordic representatives. In the future, *Landskab* will be increasing its focus on the Nordic region. This issue reports from the first of a series of Nordic study tours over the coming years.

This year’s destination was Gotland and Fårö – Swedish islands, whose geomorphology and landscape formation are so unique and interesting that they attract almost one million summer visitors every year. Like us, they are fascinated by the island’s *rauке* fields, stone burial mounds, nature preserves, UNESCO World Heritage Sites and Natura 2000 areas.

The cultural landscape of Gotland and Fårö reflect the islands’ geology, as seen in stone walls and limestone buildings and in the shady meadows which over time have provided excellent habitats for orchids, in particular.

As in so many other parts of the planet, the islands’ landscape heritage is not exclusively positive. The app. 60,000 residents struggle with growing tourism pressure and a climate-affected water cycle, with droughts and undersized aquifers. New, promising initiatives have been launched to address these issues, and

despite its peripheral geographic location, Gotland may come to play a key role in the development of resilient environments in Sweden.

Gotland is also a key location for Swedish raw material extraction. How will and can these sectors develop on the island in a time with a growing focus on regenerative tourism and circular economy and discussions about a building moratorium?

The island’s distance from the mainland, special light and ‘simple life’ make it an attractive summer destination. There is a growing interest for investments, and former limestone quarries, for example, have been bought by private developers and parcelled out for holiday homes. Here, nature areas mix with housing in new ways, and the landscape is allowed to take centre stage.

So how can Gotland remain a popular holiday island with growth for new and old residents – while continuing to ‘devour itself’ through the extraction of raw materials? This schism and the inestimable and irreplaceable nature and cultural heritage are what make this location so unique. As visitors, we enjoy the place but also feel an urge to protect and preserve the beautiful and unique landscapes for future generations.

We thank the Danish Arts Foundation, Havekulturfonden and the Association of Danish Landscape Architects for their support for this study tour.

Christina Capetillo